

FLORILE RĂULUI SAU CIVILIZAȚIA BARBARĂ

TITUS ANDRONICUS de William Shakespeare. Traducere: Dan Dușescu
 ● TEATRUL NAȚIONAL DIN CRAIOVA ● Data premierei: 14 martie 1992 ● Regia: Silviu Purcărete ● Scenografia: Ștefania Cenean ● Distribuția: Valeriu Dogaru (Saturninus), Marian Negrescu (Bassianus), Ștefan Iordache (Titus Andronicus), Tudor Gheorghe (Marcus Andronicus), Valentin Mihali (Lucius), Angel Răbăboc (Quintius), Tudorel Petrescu (Martius, Publius), Constantin Cîcort (Mutius), Andrei Popescu (micul Lucius), Valer Dellakeza (Demetrius), Vladimir Juravle (Chiron), Ilie Gheorghe (Aaron), Ion Colan (Aemilius, Un căpitan), Lucian Albanezu (Un tribun), Remus Mărgineanu (Clovnul, Un țaran), Gabriel Mănescu (Un gof), Mirela Ciobă (Tamora), Ozana Oancea (Lavinia), Leni Pințea-Homeag (Doica).

Alegerea piesei shakespeareiene Titus Andronicus, celebră pentru marele număr de atrocități pe care le revărsă asupra cititorului, reprezentată acum pentru prima dată în România de către Teatrul Național din Craiova, pare să fie consecința remarcabilă a unei analize de context dar și a unei intuiții. Gustul regizorului Silviu Purcărete pentru desfășurările spectaculare ample, vizibil încă de la anticele piese jucate în aer liber la țărmul Mării Negre, expus apoi în special pe scena Naționalului craiovean o dată cu *Piticul din grădina de vară* de D.R. Popescu și atingând o culminație cu *Ubu Rex* cu scene din *Macbeth*, aclamat în țară și în străinătate, acest gust, deci, parvine acum la o ambiție a proiectului regizoral foarte netă. Titus Andronicus este o piesă «barbară», provocând dureri de cap exegeților săi pentru motivul că geniul shakespeareian nu este vizibil aici, că analizele comparate pot duce la ideea că nu Shakespeare ar fi scris piesa ș.a.m.d. Numărul mare de crime, violențe declanșate de preluarea puterii în Roma, după întorcerea victorioasă a generalului Titus Andronicus, produse galopant, au îndepărtat adesea gândul de a o pune în scenă. Chiar dacă există alte piese shakespeareiene, precum *Richard III* sau *Regele Lear*, mult mai «crude». Lectura violențelor din *Titus Andronicus* te poate face să surzi, cum i s-a întâmplat celebrului critic shakespeareian Jan Kott. Oricum ar fi senzația la lectură, gândul nu poate să nu te ducă spre alte contexte violente, desfășurate rapid, care au fost și acelea ale societății românești.

Spectacolul lui Silviu Purcărete ar fi, din acest punct de vedere, un alt tip de exorcism produs de opera scenică, cum și *Ubu rex* fusese, vizavi de un cuplu dictatorial. Somptuozitatea vizuală în *Titus Andronicus* este, însă, o performanță pe care regizorul a scontat-o în mai multe privințe. Ea definește un mod de a privi lumea barbară a personajelor prin nuditatea faptelor lor. Care nu sînt expuse scenic cum ar proceda filmul de groază. Căci aici, în *Titus Andronicus*, deși umbra ge-

nului caragialian exprimat de cuvintele «simt enorm și văz monstruos» e prezentă în scenă, derularea atrocităților ține de meditația asupra unui nivel al civilizației unde barbaria se simte foarte mult. Spectacolul se deschide, de altfel, cu venirea micului Lucius ținînd într-o mînă o carte, în cealaltă o luminare, după care imensa cortină se ridică pentru a-i înfățișa copilului, implicat și el în evenimente, dar și nouă, spectatorilor, jocul cruzimii și nebunia umană.

Din cînd în cînd un personaj sobru, urînd în timp ce traversează scena, deschide și închide marile momente ale spectacolului. Și primul dintre ele e surprinzător: pretenții la putere, aflați undeva înspre spatele scenei, unde se bănuiește masa cetățenilor romani, sînt văzuți pe două monitoare color aduse pe o masă care va mai servi și pentru alte fapte. Hărmălaia electorală e înscrisă într-un dublu registru: al prezenței fizice agresive, dar și al contemporanei mediatizării prin televiziune. De altfel, acest dublu registru nu va fi abandonat de regizor: emergența răului nu ține — ar spune el — numai de natura umană, dar și de dependența de și folosirea instrumentului modern.

După sacrificarea fiului reginei goșilor, Titus îl desemnează pe Saturninus drept succesor la scaunul imperial. Din acest moment, uriașul spațiu de joc devine, după ridicarea ecranului alb pe care e proiectată grimasa uriașă a lui Marcus, fratele lui Titus, cameră-spital sau celulă unde, din cînd în cînd, printr-un efect luminos, e indicată pe podea o trapă. Întreg regimul luminilor în spectacol denotă o știință remarcabilă a design-ului. Pereții camerei, din mari bucăți de material alb, vor fi scufundați în obscuritate pentru a fi apoi luminați astfel încît să dea impresia desenului de pe blana de pantură: numai pe peretele din fund, în aceste momente apare, verde intens, melcul-labirint rotindu-se la nesfîrșit, parcă sugerînd malaxarea barbară a destinelor în lungul proces de civilizare a unei lumi întemeiată pe înalte valori umane, dar și pe o violență congeneră.

Spiritul malefic al maurului Aaron, amantul reginei Tamora, emană în spectacol o seducție fatală a răului construind matematic ocaziile distrugerii fiilor lui Titus, ale mutilării fiicei acestuia, Lavinia, ducînd, la fel de precis, la propria-i moarte. Figura maurului rînjește pe monitoare aflate în spatele pereților camerei. El vom regăsi, inutil cred, după ce fusese ținut de sușițe, la ieșirea din sală, agresînd publicul în hol. Jocul lui Ilie Gheorghe dă personajului o intensitate deosebită, care devine de un comic grotesc în scena mutilării lui Titus. Instrumentele le aduce într-o cutie de vioară, iar operația în sine dezvăluie o virtuozitate masochistă amintind de alte etape ale civilizației contemporane.

Asistat adesea de către fratele său Marcus, interpretat de către Tudor Gheorghe cu siguranță și cu o disperată asumare a tot ce i se întâmplă, Titus Andronicus, protagonistul acestui joc de-a măcelul, cronică vie și stupefiantă a unei pagini de

istorie, este, prin evoluția lui Ștefan Iordache, un mare moment de artă teatrală. Actorul intră în scenă cu pas sigur. Titus Andronicus este cel care aduce vestea bună, a victoriei. Este aclamat. Vorbește la microfon mulțimii pentru a-i spune că nu el va fi noul împărat. Este prea bătrîn. Va lăsa locul altuia. Este, din nou, aclamat. Cel desemnat, Saturninus, e îndrăgostit de fiica sa Lavinia. Fericirea Puterii este deplină. Dar pentru scurt timp. Tamora îl va seduce pe acest slab conducător. Și totul se va întoarce împotriva generalului odinioară victorios. Decăderea sa nu este ca a lui Lear. Interpretul lui Titus se plasează în acea zonă sufletească unde numai asumarea răului îl mai poate ține în viață, cît de cît lucid. Își va tăia o mînă pentru a-i salva pe cei doi fii ai săi. În zadar. Măreția sa începe să facă loc unui stoicism pe care timpurile moderne, ale noastre, par să-l ofere ca o condiție a supraviețuirii. Actorul este magistral atunci cînd, pe un pat simplu, cu o căciulită pe cap, într-un halat, despuat de aura victorioasă, trebuie să se accepte așa cum este și cum l-au silit alții să fie. Răzbunarea sa e jucată cu un umor grotesc: scena mesei dinspre final unde, în chip de bucatar, le va servi lui Saturninus și Tamorei pe fiii acesteia, uciși ca răsplată după îngrozitoarea lor faptă comisă împotriva Laviniei, are ceva de un casnic ireal. Ștefan Iordache este aici, din nou, impresionant. Cîteodată vocea, însă, îl trădează. Imensitatea spațiului nu-i e întotdeauna favorabilă, și astfel unele grimase, expresii ale feței se pierd.

Cei doi fii ai Tamorei, interpretați de Valer Dellakeza și Vladimir Juravle, amintesc de cuplurile comice din epoca filmului mut. De altfel, procedee de efect cinematografic (fundu-ul, de pildă) nu sînt evitate de regizor. Coloristic, spectacolul este foarte elocvent. Scenografia Ștefaniei Cenean are marea calitate nu numai de a sugera amploarea unui spațiu al cruzimii, dar și de a absorbi luminile, create de Vadim Levinski și Ilie Crăciunescu, totul fiind un ansamblu vizual de performanță rar văzut pe scenele românești. Cariera internațională a teatrului din Craiova nu va fi fost fără urmări asupra ambiției proiectului regizoral, care poate lăsa impresia și a unui proiect al ambiției artistice. Cînd spun acest din urmă lucru mă gîndesc la senzația pe care am avut-o cîteodată că actorul, în acest spectacol al lui Silviu Purcărete, este absorbit de forța de comunicare a imaginilor scenice.

Florile răului din *Titus Andronicus* sînt cultivate scenic de către Silviu Purcărete și ca un avertisment: civilizația, splendidele valori ale umanului coexistă adesea alături de un geniu al răului pus pe distrugere. Și Shakespeare avea să afle acest lucru chiar din *Metamorfozele* lui Ovidius, cartea pe care micul Lucius o citește în mijlocul grozăviilor, tot astfel cum, poate, alți copii vor citi peste zeci de ani ce s-a întâmplat într-un loc din Europa cînd oamenii s-au omorît între ei sau au fost omorîți fără să se afle vreodată de ce.

MARIAN POPESCU